4693

# کاشر منطق الطیر

تصنیف مومن صاحب

بسم اللّٰہ الرحمٰن الرحیم

حمد وپ تس یُس چھو سلطانِ ازل
اوّلینس تہ آخرینس سوی اوّل

مالک بازار در و دیوار سوی
فکر کرت وارہ وچھہ گلکار سوی

اندرہ نبرہ ہیرہ بُن وچھتن کُنوی
پردہ ژٹتِ جلوہ دت چھوی سوی تنوی

کُنت کنزاً آسو خزانہ کھٹتِ
عشقہ سیتی دراو نُن پردہ ژٹتِ

این حدیثِ قدسی است

قال تعالیٰ کُنت کنزاً مخفیاً محبت ان اعرف فخلقت الخلق فاعرف رواہ البیہقی و ابن ماجہ

وارہ وچھتن کانہ چھو ما بیگانہ تہ
سوی چھو ما کاسعی چھو صاحب خانہ تہ

سوی چھو یوسف سوی چھو در بتخانہ تہ
سوی چھو شمع سوی وچھوم پروانہ تہ

یَس اکس گو صاف آئینہ خانہ تہ
وصلکہ وانس گژھیس یکسانہ تہ

خطاب با مُرغ هُدهُد

مرحبا ای ہُدہُد ای جانانِ ما
مرحبا ای ہدہد ای سامانِ ما

مرحبا ای ہدہد ہمرازِ ما
مرحبا ای ہدہد انبازِ ما

مرحبا ای ہدہد تدبیرِ ما
مرحبا ای ہدہد ہمسیرِ ما

مرحبا ای ہدہد ماتر...
مرحبا ای ہدہد خوش...
مرحبا ای ہدہد خوش رو...
مرحبا ای ہدہد پیش رو...
مرحبا ای ہدہد بیا رو...

مرحبا ای ہدہد آغاز ...
مرحبا ای ہدہد آواز خوش...
مرحبا ای خسرو ہر جانور
مرحبا ای سرور ہر جانور
باسلیمان جہان چھی معرفت...
کس چھو طاقت کرہ تی لول تی ...

جمع سپدت ساروی موژرہ راوزو
پانہ والی لگ ونہ داس کیاہ کرو

قصۂ طیور ہمانہ در بیان
ایکہ سلام جمع مرغانِ جہان

جمع نیندن مرغانِ جہان
وادِ آغاز دلستانِ منطق الطیر

خوش نجم حضرت سلیمانس درژت
قصہ باالقصہ ولول ژی اتھ

مطبوعہ کریمی ابیرس لاہور باہتمام ...
تعداد ایکہزار

| | |
|---|---|
| پرت شہرس سنو بنوی چھوی پاد | چھونہ کانہہ آسہ بادشہ گی مبتلا |
| وبکھہ سازوی چھی جہان اس بیش وس | سارنی چھوی کس نہ اس سارنی بیکس |
| نالہ دیوان آہن ساری در فراق | کرکہہ شاہ ثر ماند لس بیٹھی تہ اتفاق |
| بادشہ چھوی سارنی آسان شفیق | بادشہ ہاوان چھوی رسم و طریق |
| عالماہ تہ عادلاہ گژھہ بادشاہ | ہمہ کاب تس آسہ ہو مثل سیاہ |
| گی وہت ہم جانور تہ بیگمان | جاپہ اکس بیٹھ گژھہنت جملہ آن |
| ہدہدی لاگت تی آسوی خموش | بعدہ تت مجلسہ منز آس جوش |
| ہدہدن دیونی ہمن بے مکر چھوس | ریب کنہہ زانی نہ بو بافخر چھوس |
| چھوم سفر کرمت میہ وارہ سالہا | چھوس بو واتموت در حضور بادشا |
| با سلیمان چھوس بہ آسموت ہمرکاب | واقفا آسومت چھوس بو بیہ آنجناب |
| وادین ہنز چھیم خبر میہ سر بسر | سیر کرمت کوہنی چھوم مختصر |
| پدبیو توہ سیدو بو رہنما | وا تہ ما ووہ توہ ہنز پادشا |
| پدونی توہہ پو رعشق چھو بخلاف | ناو چھوس سیمرغ چھوی رکوہ قاف |
| بوزیامت جانوار و بیوک ڈر | دیوکھہ دور ست راہ گژھہ دربدر |

در بیان عذر آوردن بلبل پیش ہدہد

وبلبل مست پاٹھ نالہ دون
سعی کنہ آکسس پرزبان
زیچھی ہدہد اور کرن آغاز عشق
کن خوش پاٹھ لگ وتی اوار خون عشق
نی عشقن مہ ہی و مزا اختیار
جمال چھوس دوانی نالہ زار
جانواز کس عشق نہ سہاہ چھم تہ زن
چھوم الموت جالرس کباب وریزار
نہ خبر خونسی کرم شراب
نہ خبر عشقنی کرم کباب
ماسہاہ شادی یوان ازروی دوست
پس گرثہان شر مست یوان چھم دوست
چھم مدام بوین سہاہ کرمت اثر
زوین سہاہ مسند یزودرز



عشق
ابہ سر من مست این سعو داری عشق
چھوسن چھوس شیداری عشق
کہ ان و دل بو چھوس پیرو ستار
منتہ کافت سیمرغ انتظار
پیرہ تہ ہاوت کرہ و دن ثابت
جواب وادون ہدہد و بلبل

عقل کنہ ستی سنی
ہدہدن وبوینس تہ چھوی تہ عقل کنہ آدن ہدن اکھ
رو کنہ ستی ہی با وہ با تہ بدی نیبل ون ہان پدرانہ ستر پان
عقل جھی بیگانہ تہ تہ تران دوہ با ستہ لوینب بلبلس
بہ پاری وتہ ہی حیران تہ ستہ بلکس ناہ چنی روز
آدوہ بہ با جھی ستہ ستہ ہ بانیس وارہ بور

نسکلونی جوش نسکل سوی جان بد ...
جوره بنس شره نقش و نگار ...
جھوی کھره ناز کرن جوش جمن ...
عشق آتش جیران وجیب نفس ...
جای بیان آسته بیان ...
عشق نمند بی ...
جانور ان جنس ...

| | |
|---|---|
| چھوک شرہ بیہودہ گرانی حال حال | عشق تمسند تھا ولیس چھوی بے زوال |

## عُذر آوردن طوطے

| | |
|---|---|
| بعدہٗ آو طوطیٔ شیرین کلام | پیش ہدہد شراوتہ کرنس سلام |
| بیشس ہدہد موشرہ رن فصیح زبان | حال و احوال پینوی گرنس بیان |
| خستہ کرہیس بستہ کرہیس در قفس | جھی کران فولاد کوی می کتو قفس |
| چھوم قبایٔ سبز پوشی ہم ببر | چھوس بو طوطی خضر با ہر جانور |
| چھوم لباس رنگ زنگین نقد حال | آب حیات چھوس چوان بے قیل و قال |

## جواب دادن ہدہد طوطے را

| | |
|---|---|
| ہدہدی دپو سرہ نش چھوک بیخبر | چھوی خیال باطلی نخوت بسر |
| دولت شاہی بمن در وست ایی | لاف زنی ہیند سو کر دعوی دیٔ |
| طوطین بلہ ہدہدہ شستہ موہہ و چھون | شیر آیت تس نشہ روباہ پیون |
| طوطین بلہ دولت شاہی و جھن | کلہ بن کن تراو ہتی با دم پیو سران |
| ہدہدن کرنس جواب با کلام | امہ واتنہ واتہ کر مطلب بکام |

## عذر آوردن طاوس پیش ہدہد

| | |
|---|---|
| پیش ہدہد باتمیز آو جانور | گشتہ سندی آتش تمس ال وپر |

از سیارہ گر ہای کرم ...
داتا وہم در بہشت ای ...
جواب گفتن ہدہد طاوس

٣

ہدہدن پونس شرہ چھوک وتہ ...
بان پینوی کار اونس ...
پادشاہس کن پکون ...
بان پینوی نفس ...
اکہ گرہ چھوی ...
کرتہ معلوم ...
فکرہ تہ اندیشہ ...
سوی چھو خالق سوی چھو مالک تن گرس
گرتہ برہم کلہ تراو توکل بس

جای خود جهوی سوی قبله بورته
جای یمع جهمنه لارن دورته

جواب هدهد بطر ۱

هاهدن دیوجی زه آن جهان سرکئی
جهو کر زه در دریای گرداب کم نئی
روی نا شستن کسن جهوی اب بورن
جهو کهی روی نا شسته اده در آب رون
خود زه ثبنک رها یم ای انقلاب
جهو غضب دریا دی در گرداب
بالملک دریا و یم ساری یمن
ای آن دریا وجهت ساری من
وجهوی این آب هر گز پایدار
ملت این آب جهوی نقش و نگار

| | |
|---|---|
| سوی جهو قطره سوی جهوم دریاوته | سوی وجهوم آب سوی جهوئی ناوته |
| رهبرس نشه گزهنه تس نشه کت لبک | خود بخود دریاوسی گن وت لبک |
| سرسری دیمی یه دریاوچ مثال | سره کرتن دریای بے زوال |
| لب زه جانان جانه نشه کر گذر | یم وجهوی جانان جان تس پوبهر |
| قُل آستِ هل زه سپدک کهل بنک | قطر کسن دریاوسی وصل گزمک |
| مُوره سندوی مختصر بور گو سوال | باجوابِ هُدهُد شیرین مقال |

عُذر آوردن بط پیش هدهد

| | |
|---|---|
| بعده آو بط بصدآب شُست و شُو | پیش هدهد لگ کرنے گفتگو |
| عالمن دون منزمه هیوکا نه بیک | از گناهِ بے عدو بیباک نه |
| روز و شب جهوی کار میانوی شست و شو | سوی قبله جهوس بهانی روبرو |
| جهم کرامات آبه ٹ بوجهوس پکن | پا نه و جهتم نُهتهنه دیهم جهوس تهکن |
| زاهد مرغان جهوس جهم رای یک | جهوم همیشه جا تمهی یک و جای یک |
| جهوم اُنس با آبته بر آب جهوس | جهمنه قرار آبه رُست بیخواب جهوس |
| زهدو تقوی جهوم همیشه کاروبار | آبه ورای زاه ته مه جهوینه قرار |
| خشکسی گُن جهونه اصلا میل مه | آبنی منز جهوم بهروم سیل مه |

۴ ۲

عذر آوردن کبک پیش هدهد

بعده آو کبک از رفتار باز
[illegible]

### سوال مرغ از ہدہد رہبر

درطلب اک جانوارن کر سوال ۔ پیش کس بونہ کیاتو نقد حال
لایق کیاہ تت بارگاہ ای رہنما ۔ غیر پیشکش جیونہ گرٹھیں تتو روا

### جواب دادن ہدہد مرغ را

ہدہدن دپونس کینٹراہ نک سہتی ۔ آنہمہ موجود سار وچھوی تتی
غیر درد و سوز کنہہ بیہ نو بکار ۔ لی چھو بہتر آن نزد شہریار

### سوال مرغی از ہدہد

جانوار آو ہدہدس نشہ دلملول ۔ عرض کرون چھیوم مہ سعی تہ تم قبول
عرض ئی چھوم وانہ بلہ تت درگہس ۔ تتہ یلہ وانہ منگہ کیاہ بونس شہسہ

### جواب گفتن ہدہد مرغی را

ہدہدن دپونس جواب شی وارہ بوزہ ۔ ئی زہ منگہ میس تتے دیتی سوی وارہ رو
داب عاشق چھو یہ کنہہ جز وصل یار ۔ کفر گوتی غیرسی کین انتظار
بوزہ اسرار الٰہی ای خلیل ۔ گوش تھاوت ہوشہ سان بوز این دلیل

### حکایت پادشاہی دادن سلطان محمود بہ ایاز و بر تخت نشاندن

پادشہ سلطان محمود پاکباز ۔ دوہہ اکی دپوبہ تمی با ایاز

پیش هر که آدته کرنس سوال
جاتو رسی دل قدرس ونتوئی ون ها یادمن
هن دعوای باطل هی دوستی پادشاهی
سوال مرعی از ها ادعا

کر ته بینس پانسی پانی دوا
حودنی پانی بهوتن نه اینها

جانه ها یپه او وهنت بی قیل و قال
هیچ ماهی کی لکو ونه زنی دعوا دتنت
ونه حکم گوی و پادشاهی کہ انت
ماشهود مرسا ماهی چھوک زه دمیلدم
سی گر ته ها روت جانه خونه اسه کیاه چھوکم
دیوان

جواب دادن ها مرعی را

هوشه سان بوز و چھوی از اهل راز
جانه با پت حق و سان از آسمان
و تهه جیه ترا و مت رحمتک دروازه

بندگی کرن هچھو توه از ایاز
چھوک زه پر غفلت خودی جهینه زلان
خفته دله و ن و تهه زه کر پروازه

فی البخاری عن مسلم عن ترمذی عن ابن ماجة
القزوینی عن نسائی عن بیهقی رحمهم الله اجمعین
ان رسول الله صلی الله علیه وسلم قال ینزل ربنا تبارك
وتعالی کل لیلة الی السماء الدنیا حین یبقی ثلث اللیل
یقول من یدعونی فاستجیب له ومن یسألنی فاعطیه
ومن یستغفرنی فاغفرله وفی روایة المسلم ثم یبسط
یدیه فیقول الا من یقرض غیر عدوم ولا ظلوم حتی
یطلع الفجر وهذا فی الذخیرة الملوك عن سید الهمدانی قدس سره

نصف شب پاس آخر مه راوه را
بنده چھوک ته بنده کر تو بندگی
چھوی احاطه تمسندوی اندر دهر
رنته آلو وجهته آلو کیت بنی

سوون بهون نن کر ته تت تهوزن حلاو
کرمسه ضایع زه بهن زندگی
چھوی کنوی کنز سن بهتی تر او تو نظر
از نیستان لی زه بوزک کیاه ونی

۱۰۲

ها سلیمان جهان
و یه ها سلیمان جهان
تبی نمی حمیده ورزان
بهوتس رتبه ها عرش
من بر ها کلان بیتی او
هن مر تنه ها تنهوی تنین
سوالجه سنه ها چونی اینه تن

سوال مرغ انده با هادی المضلین من السبیل
مست با نین چه او لالاران با صد ستره
تیب هیچ ویتین ان سیدوی نیکه اراه
هیچ نتین زبیره یحد
جواب دادن ها ارابه

عشق الا ... [illegible]

[illegible]

| | |
|---|---|
| ہا ہدن دیونس یکین ست وادیہ | گوشں تہاوت بوز چہو کہی وادیہ |
| ہفت وادی فقر بوز ناو بناو | بوزہ ولی آئینس لگیو جلاو |

## دربیان وادی اول کہ طلب است

| | |
|---|---|
| یس طلب گو مٹھو تمس کہن چہوی | چہوی دچین کہاو ردوان زن نوی |
| روز طلب آو یس گو بے نوا | بادشہ ید آسہ سپدانی گدا |
| گاش آست تس طلب کران نوی | بیکمر دن چہوی دِدوان ون نبو نبوی |
| طالبس آرام چہو بنہ روز و شب | جہوس یہ تاثیر طلب تس شت غضب |
| وادی اول ہیوی عنوان چہوی | دیدہ موژہ رت وارہ وجہ گیان جان چہوی |

## دربیان وادی دوم کہ عشق است

| | |
|---|---|
| وادی دوم عشق چہوی ارہ نوزبر | وجیتہ گو تاہ پیدہ گزہی وردو سوزن |
| بسہ یس پو عشق تس آرام نے | کتہ روزس ہوش صبح وشام نے |
| عشقہ سیتی عاشقن چہی سرکشی | عشقہ سیتی عاشقن دل آتشی |
| عشق چہوی ابن الغرض بے قیل وقال | مبتلا کران بیس چہوی نقد حال |
| عشق یس گو جلوہ گر تس شور پو | اندرہ نبرہ ہیرہ بن تس شور گو |
| عشق یس پو گو تمس زیر وزبر | آتشس سیتی توی ذنوس ہاہشر |

آتش تیس ... چہوم فقط چہو

چہونہ ... زادہ تہ ممکن کنہہ

آتش زن ... [illegible]

آتش چارم چہو سر ذوالجلال

کم دیوی این عشق نار یا نور چہوی

بوز غیب الغیبکوی ظہور چہوی

آتش عشقس چہونہ کنہہ تا تن تہ چین

آتش عشق چہونہ زن یا مرن

طاد عشق چہوتہ کنہہ تہ وصل یار

[illegible] گوی چہوی کران سوی جانان چہوی

سوی عشق زان دارہ بی نقصان چہوی

سوی عشق چہوی جلوہ آن ذوالجلال

سوی عشق چہوی آفتاب بے زوال

11

12

عشق یدوی از نظر زی غیب چهوی
عشق او چهن کینسه آ ود ر نظر
از کمان چهون تیر عشق گو بر هدف
یاره سند عشقون کرو کن یروز بر
عکس دویم واد یک گو مختصر
پوست تراوت دوسته یدچهوی فراق
گنج در گنج سرژه پانس نشه کهتت
مال و دولت لعل و یاقوت چهوی نشه
آفتاب دل میس روشن سیون
هوشه هو شوی کن چهوی یکن
منه نشه دور کر گوڈه ژکهه ته شک
سیره پاٹ اده واره بوز کن یروبهم
وادیٔ چورم چهو استغفار بناو
سُن ته او گن زُن ته مُروان سیو بچھ
ایٹهه جنت فوله ون ته مُرده چهی

عشق زان احباب غیب الغیب چهوی
عشق کران عالمس یروز بر
ته ون ون وژه نو دریا صدف
بخته کارن نکته گیری پیه پتهر
وادیٔ سیوم انی ون در نظر
گره پنی سره کرتن سیر پاک
ونو دتو پانس ته تم نیر نی فطت
نشه پانس چهوی ته مولا پردشه
آفتاب معرفت تس دراونن
تُل قدم ول هیو یکن چهینو تهکن
جانه کوی جانانه اده دیدو چهک
دیده نی تُل اده زنی جام جم
یته پانو غوطه دِت آت منزژه راو
ونه ون ته بوزه ون نته کرگذر
ست جهنم دزه ون افسرده چهی

| وادیٔ ششم جھو حیرت بوز خبر | وادیٔ پنجم سپون وِنِ مختصر |
|---|---|

## دربیانِ وادی حیرت میگوید

| | |
|---|---|
| وادیٔ ششم مہ یامت برونٹھم | شیر آست لوہ بو سینو بس لرزہ زام |
| زانہ سوی یُس حیرتس منز لبتہ گو | ہس آست مہ چھو سپدان خستہ گو |
| غرق یُس گو پوسہ منز باگ حیرتس | تیرِ باران چھوس پوان در ہر نفس |
| گرِ دابس منز ولنہ آو یہ | خوف چھوس ہر لحظہ فُٹم ناو تہ |
| حیرکوی بہتو چھُسنہ یُیش عینِ شر | لحظہ لحظہ چھوس گرِ ہان زیر و زبر |
| لحظہ اَسہ کران آہ آہ | دمہ دمہ آسہ کران واویلا |
| ہیبت حیرت ستھاہ آنس اسیر | تیر سی پٹ تیر بیس گرِ گیر |
| یا ہٹی چھوس یا بدریا یا اندر | نہ چھو دریا تہ چھو بٹھو نہ پاو سر |
| نہ موجود نہ بوجود نے شہود | نہ بو کافر نہ مسلمان نہ جہود |
| عشق چھمنہ یادکت عشق دین | عشقہ سینی مہ برت چھُم جان وِنن |
| شیرزیان وچھتہ کیتاہ خستہ گی | عیتسے کن کر نظر تتہ لبتہ گی |
| وادیٔ ششم ونوی مہ سرسری | وادیٔ فقر و فنا سپ چھی ہری |

## دربیانِ وادی فقر و فنا میگوید

۱۳۳

ماہچہ بر آسمان آس ورزیون
مفت رآوت ساسہ بریم آسمان

درحضور حضرت صاحب جلال
ساسہ بریم ماہ و بہک خستہ حال

ساسہ بر خورشید تابان پایمال
تہ بووت سارن تی عقل و خیال

کسی چھو طاقت کرہ تی قیل و قال
نی وچھوک یت آسوتہ مثل و مثال

## رسیدن چاوش عزت

عاقبت مسکین یم ترٛہ جانوار
دیدہ ہاوت تور کین آیہ انتظار

عزتک اکھ نیکر داہ تورہ آو
جانوارن خستہ حالن نیشہ آو



مختصر باٹھ بوزون حاصل کلام
جمع سینن جانوار تہ خاص و عام

سوی سیمرغ گیہ یم روانہ تہ
درای ساری ترٛاو کہہ ساروی خانہ تہ

نیرہ ون کنیشرن تہکت گی پرو بال
تاب کنہہ رود کنہ تہ پی بر جبال

جانوار کنہہ نیرہ ونوی گیہ تنگ
آی فیرت پای ہمت گوک لنگ

کنہہ وزت پی از تموز آفتاب
خون تمن خشک جگرن گیک کباب

ترشہ و شات ساسہ بد یم جانور
دانہ کنہہ بلہ نہ بنیوک تہ پی بیتر

حیرت ہیبت بشکل شیر آسک
عقل کنہہ رونک نہ ادہ لرزہ ژاک

کنہہ سپن نابود دریاد گران
کنہہ سپن نابود چھت شیر ژبان

غرق در بحر سیاہی گی تتی
تتو واتیخ روز نہ تمن کنہہ شئی

مست غرق گیہ کنہہ از پا و سر
کنہہ سپن پت آینہ تمن خبر

باز بعضی درای از حد و حدود
باز بعضین سپون ترک وجود

باز بعضی کنہہ سپن تتہ مست حال
تت اندر کنیش دکروی تت انتقال

باز بعضی کنہہ تتی مدہوش گے
باز بعضی کنہہ تتی بیہوش گے

مختصر باٹھ بوزوات برجایگاہ
نی وچھوک تہ ابتدا نی انتہا

از ہزاران وات تتو ترٛی جانور
نہ تمن کونہ جسم و جان نی بال و پر

[illegible]

قيمتن زرت لعونو لعواي وڌلت کي عرسنا سب
يوسفن جهڙو ڇپن ان جهوي کي اوواڄو نفس
جهڙو زبان اي الکراي کي سرسنان ارا هار نبي
باد شاه يوسف مبارڪ کي سوراوي کي لبلي نفچي
جيڪا هيبر سيمرغ زه وڃهت ڪڏبل سيني
باحسن خوبا السمه الکي ڇتي ڇا پنج

| | |
|---|---|
| باسليمان وانڇي مان چها<br>درخبر جهوه بخبراي بيدلان | باسليمان مفت بنن زان جهان<br>عڪس سيمرغ گڙه زالت ست جهان |

فروختن برادران يوسف صديق عم برادران ديراو جفاي او

| | |
|---|---|
| تهاواتي بوز ولي مختصر<br>شاه مصرن يله يوسف مول ٿيون<br>مالڪن ڪن باي ذه سپنيس گوا<br>درمصر يوسف يله گو پادشاه<br>بوجه ستي آس گيمت مبتلا<br>بدنيت ٿم اوجهنه گيمت ڪشته جان<br>يوسفن ڊيو آو ڪيه اي هردو مان<br>گوش تهاوت هوش تهاوايمرد دل<br>ڊپ سهن خطاجهوم بعبراني زبان<br>ڊيو ڪهه شاهس خط ڊيو رسن رو<br>نامهٔ اعمال وجهت شرمنده گي | شاه يوسف يله آنوڪ درمصر<br>خطِ لادعوي ٿمتن ليکهت ٿيون<br>هاي افسوس واويلا واويلا<br>غله بابت آي ٿمتس باي واه<br>خود بخود ٿاي درحضور پادشا<br>نزدِ شاه تم آي سمت بهر نان<br>توره ڊيو هي آي از شهر ڪنعان<br>گوردلن ون خدا ڪرڪ خجل<br>گڙهه ٿڪو مضمون آنن دربيان<br>ڊليشه ون گي زر وروڪيج گيکهه زيو<br>بيکس ولاچاره تم درمانده گي |

خسته دل آرس ائهيرن پيش ٿيس
عڪس سيمرغ جهان پوڙي جهان
باس زنه ڀاين يله جو وجهو
عڪس سيمرغ او ده توبسا اداوي



اندره نزره پيره بن روشن بين
جهره سيمرغ ٿمتن متعين پيش بين
عڪس سيمي آفتاب در رقص آو
حال درحال عڪس سيمي ڳموت جلاو
ديکهه ديد وآفتاب بي قيل وقال
محو سيمين يار ورووڪي زوال

ناڪهاني جلوهٔ سيمرغ پيوري
نامِ مجنت ڪياه ولي ڪي ٿيو ڀوڻ
تن مجنت وتو اده ساروڪي
عقلت ستي ڪيهه ولي ست ڪيار
خبر بجود وڌهو لي يون يان نهيمه
اندره نزره يان وڌ وو هڪ ائه
ني شڪ وي شيهه ان سيمرغ نوو

قالہ والن نشہ وُن گژہ قال
حالہ والن نشہ وُن گژہ حال
ہاموش بیہوشی رو ذوق خاموشی گژے
حد وی نشہ ورای تم ہاموش گژے
خود پسند و بگر یز دوی نہ صدا
خود غرض چھو دوی وست پیک در ای
کوز نس کنی گی وُست نی ژپش چھئن
اندرہ نبرہ ہیرہ بُن بیو کاچ

مشت جامہ نال چھی یلم زنگ
سکنوی روزک کن ہیو دادہ بنگ
بوی از مشک مُشک از تاتار آو
مونس از جانب عطار آو



لرزہ واراہ گوک ستھاہ زاک ہیم
یا مثالِ ذرہ گوک تہ اضطراب
حال سپنوک کیاہ ونی بو نقد حال
دُوی وسِت پیک تہ تم بی عیب گے
حالہ تلہ رود کتہ رات تہ دوہ
زرِ سپنِ تم گُنتہ و بیجان گی
یور کتہ تم رودِ نہ تم تورِ گے
میز بانو میزبان پاٹھ گرسول
ہئی تورک آسوتی ہو تور گو
تور یور سِ یور تورس گو کنوی
بے تفکراک آناہ وارہ روز
بازگشت تم آئی یلہ اندرو جود
از زمین و آسمان وُنِ گرگذر
صاحبِ حالن چھو سو وادید بدید
مشرق و مغرب جنوب و ہم شمال

قطرسی پٹھ پیوک دریای عظیم
ذرہ سی پٹھ پیوک اصلک آفتاب
دیدہ او چھوک آفتاب ذوالجلال
مختصر یوز غرق غیب الغیب گی
کنہ فلہ سی پٹھ وست زن آگ کوہ
غرق در دریای بے پایان گی
بازگشت یور نیہ چی روزک نہ شی
خود جواب تت آوتمن از جلال
کوزکس دریاوسی منز قطرہ یو
اندرہ نبرہ ہیرہ بُن ڈیٹھو کنوی
الفقر اذا تم ہو اللہ زاہ بوز
نہ ہانس وُچھکھ موجود و شہود
رِندہ بی نو زاہ تہ ات پٹھ چھی نظر
عرش و کرسی لوح و قلم عرش مجید
زمین زہ تراونِ وچھتہ شاہ بزوال

مو منو وُن نیرو وُن ات وچھو
سر سکوت ...

تمت تمام

حسب فرمائش غلام محمد و نور محمد تاجران کُتب کشمیر
مہاراج رنبیر گنج بازار

جانورن ہیو پچینہ جانور
در نظر اُن جهوپس کهڻ عنوان اچین
نفس ہیٺ ویس جهوپس کهڻ دوران اچين
جان ہیا نوی اوره جهوپس جا نوارن ہیا
ویچ ہیا ہین جهپنہ ہین ہیا ہین
ہین ہین من ہیو

## جواب کهڻ ککن را

چهوبن ہن ترت روی پیش ہن
جهن پریرن پی پیش ہن
اندر ہیو ہن ہن

| | |
|---|---|
| چهوس پر آتش آتشي هتونم رهڻ | ديده وي کن آتشي هتونم فهمن |
| کنہ چهوس شاپان اتہ ايم مرلال | چهوم تموز عشق املوي چهوم خيال |
| سختيو سيتي سڻهاہ چهوم دل مہ تنگ | مطلب لعل چهوم مي چهوم ميل سنگ |
| سوي سيمرغ همتک پاپي چهوم مہ لنگ | عشق چهوم يکوي لبہ تي بين سنگ |
| چهمنہ سُستي چهيم مہ جستي چهوس بدست | تان پرسنہ مرہ تہ آنن بدست |
| يار چهوم تہ يار انن در کنار | ديده تهاوت چهوس تس کن انتظار |

## جواب هُدهُد کبک را

| | |
|---|---|
| هدهدن ڏپونس جواب عاقلي | هم بسوداي عشق جهي کاهلي |
| چهوک شہ پختہ عين پختہ پانہ جان | تيز چهوک تہ کونہ تيزي چهوک گران |
| رنگ چهوي تہ رنگني پڻ چهوي دُرر | ڙهانڊ بيرنگ رنگہ نشہ کر گذر |
| عُذر آنت سيمرغ ور کوهِ قاف | در حقيقت عشقني منز جهي شہ صاف |

## عُذر آوردن هُماے

| | |
|---|---|
| بعده رازه هُونز آو در جُوش تہ | هدهدن باهوش تهونس گوش تہ |
| ڏپو هماين ساري هند چهوس بو شاه | پادشاه ساري سين از سايہ ما |
| چهوس بو تهاکر مہ تنهائي قبول | خود بخود مي پان هيوي کر وصول |

۵

چهره گوهت اپره ون چهوک جانور
چهوي خيال باطني نخوت ببر
چهونہ ممکن روي اتنہ زاده چهک
نيريو آسکنہ روباه تہ موزک
پيچره آنہ وچهت گنجن ازک
انبره آن شہ وچهت پهورزن موزک
پادشاه شُند سايہ پيدي پيٺ
تا قيامت زندگي هنوز ده دي

تہ کهن کي اتہ هما وارن نيکراي
هدهن هم پيند ون با هماي

حکايت ويدن شخص سلطان
محمود غزنوي را

محمود پڻ سلطان محمود از قضا
اُستو اهل مرد در جود و سخا

غرق در غرور چهی تم آتشی
وچهتہ مین پادشاہن چهم سرکشی
پادشاہس منٔز نیت ماری کرا
چانہ ونتہ سیمرغ چهپا پاون
خوش کلا ماہ هیتو نا آن دری
ہمن تہ تورہ راو فصیح زبان
جواب دادن ہدہد باز را

عُذر هوان وهتہ پکن هیو سوی اد
یهتو وچهک اده اسه سیتی روی او
چهوی مین زوال ساری نقد حال
سرہ کرتن پادشاہ بی زوال
عُذر آوردن بوتیمار پیش ہدہد

نیکم داہ آسو اک اہل صواب
نیکمدن پرزہہوسہ ای شاہِ زمن
تم دپوس سلطان ونن نو وزران
یتہ طاقت چهونہ از مارو منی
یتہ کم کم شیر گمیت مُبتلا
خوش کلا ماہ ہدہدن کر نقد حال

ناگہان اکہ شبہ وچهونی تم بخواب
داد و معاملہ کیاہ گُرزہ سیت رین
ساسہ بد سلطانہ منہ یتہ چهی موزان
کسِ چهو طاقت دیہ کیاہ یتہ دم زنی
چهونہ کینسہ زہرہ چهن وچرا
رازہ ہوزن بوز فٹس پر وبال

عُذر آوردن باز پیش ہدہد

بعدہ آو باز ممتی بروٹهکن
پیش ہدہد در کلام آو باز تہ
از فراق شہریار افسردہ چهوس
شوقہ تہندی چهوم منہ مٹهوت کتن چن
چشموی ٹتِ خلقوی نشہ دور چهوس
از فراق سیمرغ چهوس مبتلا
دل بشوق او سٹهاہ چهوم منش تاب
چهوم تمنا تت شیہ بو روزہ ہا

ہتونہ ممتس حال و احوال بن ونن
قصۂ سیمرغ کرون آغاز تہ
چهمنہ آرام تہ گموت پژمردہ چهوس
ہم بہ تنہائی منہ چهوم آرام بنن
در فراق سیمرغ بوپور چهوس
چهوم تمنا کرو چهن سوی پادشاہ
کر بنم بو دیدہ وچهن سوی بخواب
عُمر پننی تس لنشہ گذہ راوہ ہا

٦

پیش ہدہد آو اس بوتیمار
پینس بہ چهم چهو ایچهی مبتلا
باو بو نیمار چهوس ابتلا بچهر آوردن
ونیہ نی بہ چهوس چهنگ سیمرغ بهوان
کاہی ننہ ونس دریاوس یزبس
گاہ السر زبان دریاو بیس چهنس
کاہ ہوان چهوم چهوم سرتی سینہ بیشی
عمر هوان دریاوس الس زبان چهوان بیشی
گاہ هوان دریاو بیتل هوش السرزبان چهوان بیگا بیشی
ستہ چهوسنہ هیرہ ون

جواب دادن ہدہد بوتیمار را
ہمن ونوپنس فرپا لی السوم تفصیل
در حقیقت ازانہ چهہ جیل

عشق چھوی ... بیت عشق
عشق ... منت ... سنج
جواب ... دوان ... بدیان

یمہ برانتی ات کنوی شی چھوک و چھان | تِنہ کہنو چھمتہ زہ چھوی ہنو بدگمان
چھی یہ ہستی بُت پرستی تراو بہتر | چھوک سیاہ دل امہ نشہ کرگذر
پانہ دریا شہانڈہ وُن چھوی صِل یار | شہانڈہ وُن تہ لارہ وُن چھوس نو قرار
پانہ دریا دادِ لد دیوان چھو چرنگ | دادِہ سیتی وچھتہ چھاوان سنگسر
رنگ سوسن چھوی گموت تس پانسی | وُن وِدَن تہ لارہ وُن جانانسی
داد چھوس تہ دادِہ کران جستجو | دادِہ سیتی وچھتہ ماچھوس رنگِ رو
یدُ ولی دریا وچھی شی اک دِیُئی | لبہ نہ روز کتہ سماتاہ فاروی
کتہ چھوی شہ دنہ آمُت روئی آب | منزانی گرداب تلی انقلاب
فاٹہ وان ناون لگان چھنہ در کنار | چھوی خیالِ باطلی ات انتظار
مرغ نادان چھوک شہ کیاہ ای جانور | زان کر بیدا اَمی نشِہ کرگذر
سرہ کرتن پادشاہ بی زوال | زوییُ وسِت تی بےقیل و قال

## عذر آوردن بوف

جانوارس السی چھوی بوف ناو | بدشیں ہد ہد ہمچو دیوانہ سوزاو
پیشں ہد ہد لگ کرنی ہای ہات | چھم مِہ جای آسان در ویرانہ جات
پان پننوی پانہ کرمت چھم مہ رنج | در خراباتی لبت بو گوس گنج

٧

جان ... سنج
... سنج ...
... چھوی ...

عذر آوردن و ساحری

## عذر آوردن صعوہ

حسنہ جان بی قوت وی بال و پر
زیر پای ... بو واتہ کر
عشقہ سیتی اسی پکان جنہ جوی
تور ضعیف ناتوان آسو اشر ری
بی ضعیف و ناو صعوہ چھس وپان
الیہ ماہو آسو جسم کن سوی ناتوان
بشن ہد ہد لگو کرنے وده ود
صعوہ او جانوار ادہ واد لد

تا جھونی عشق تہ بیدل دربدر
کر عشق ہیمٹن نشہ جھی ہاہان
جھو نہ جرأت تہ ہمت جھوہ نہ زبان
سو جھو نہ ہانہ زدیک نوہ تس نشہ دور
میل کاذب جھوہ میلاہ جھوتہ نور
در دوئی جھو سر نیر گیمٹ غرق
نہ تہ ہانہ تہ نہ سیمرغس جہا فرق

ہاہن کرنک جواب مختصر

جواب دادن ہاہاہ مرغان را

فقیر تو نکند با وصل ماکی
در دل ماہست مشکلہا بسے
کہ طاقت اس آنو باان بلند
وضعیف اس گت درجاہ جھم

| | |
|---|---|
| دادِ لد جھوس بایہ وادی ستوار | یوسفِ گم گشتہ وجھہ ہن درکنار |
| نشہ بانس وانہ دانہ وڑن درمی | یوسف گم کردہ ادہ بانے لبی |

## جواب دادن ہدہد صعوہ را

| | |
|---|---|
| ہدہدن دپونس شہ ماد یوانہ جھوک | گاہ در خندان وگہ گریان زہ جھوک |
| تُل قدم در کارِ عشق چونٹ وَٹ | گرشہ ژالن بانسی ٹ عشقہ ٹ ہٹ |
| یدونی جھوک یوسفس شی لارہ وڑن | درپی یوسف شہ یدجھوک گارہ وڑن |
| ہمچو یعقوب عشق یلہ واتی تمام | لبہ ہن ادہ یوسفِ ماہ تمام |
| عذرہ والن ہند قصہ گو مختصر | بعدہ تس آئی سمِت جانور |

## رغبتِ مرغان با سیمرغ وسوال کردن از ہدہد

| | |
|---|---|
| فوجہ فوجہ سارِ جاناوار آئی | ہم بہ تعظیم پیش ہدہد سارزا |
| جمع سیاپن جانوار تت خاص عام | رات تس نشہ ہتو کہہ کرون کلام |
| جھی زہ شاہی بہتری افسری | جھوک زہ آگاہ کرتہ آسہ وڑن رہبری |
| آسہ طمع سیمرغ وارہ جھو جان | نہ جھو طاقت نہ جھو جرأت نہ زبان |
| درطمع سیمرغ آس وڑن مرو | فکر کرت وتہ جواب گیاہ گرو |
| آو سلیمان ہت آسہ ماسہ ری | سانہ دانہ چچ تت تان کنہہ چھنہ سی |

٨

[illegible]